

ФАНИ ПОПОВА-МУТАФОВА
ЦАР РОМАН

chitanka.info

Наближаваше краят на лятото от 976 година. По избледнялото небе се точеха кервани лястовици, запътени към юг, а по прашния друм, между Регион и Атира, препускаха към север двама ездаци, които често извърщаха назад глава, за да се уверят, че никой не ги преследва. В далечината, по гладките води на светлото море също не се забелязваше някаква трирема да догонва двамата бегълци. По крайпътните странноприемници никой не се взираше в лицата на двамата мъже, които бързаха да сменят конете си и нямаха желание да се отбият в близката пивница да се подкрепят.

Бързаха.

Едва когато изминаха пътя между Цариград и Големия мост при Вергули, вместо за десет часа, само за шест, те малко си отдъхнаха и слязоха да пият вода от един близък кладенец. Оставаше най-мъчното: проверката на книгата в голямата крепост Селиврия. Минат ли тази опасност императорските чиновници, които пътуваха за Цурул да правят опис на поземлените имения и определят новите данъци, според настъпили в тях премени, можеха да обърнат конете си и да поемат към Анастасиевата стена, а после да препуснат настрани от главния друм, дирейки закрити пътеки, все покрай морето, отправени към далечните родни предели.

За тях те копнееха вече осем години. За бащиния край, който трябваше да напуснат пожертвувани за нуждите на държавата.

А сега — веднъж да се доберат до земя, където ще чуят да се говори техният език...

След като минаха благополучно проверката в караулната на крепостта в Селиврия, по-големият брат пошушна:

— Забеляза ли как квесторът даже не погледна оризмото ни? Сякаш знаеше, че ще минем.

Обикновено тук най-строго пропускат пътниците... Да побързаме.

По-младият сви вежди. И нему се зловидеше това небрежно отнасяне към тях. И нему мина същата мисъл, ала не я изказа. Дали нарочно не бяха отслабили бдителността над тях и ги бяха пуснали да избягат? С каква цел? Може би искаха бегълците да всеят раздори и смут в родината си... За да се възползват от тях? Те не знаеха, че двамата братя, изстрадали до дъно всички човешки мъки и унижения, се връщаха в бащиния край не за да дирят някакви права, или да искат

някаква власт. Те копнееха само да стъпят на своя земя, да дишат свободен въздух...

Следваха, една подир друга каменните колони, отбелязващи стадиите, в крайпътните караули все тъй им сменяха конете, без да ги смущават с излишни въпроси. Когато прекосиха с плуване Марица, братята дълбоко въздъхнаха, скочиха от конете и се прегърнаха. И за пръв път, от много години, сълзи опариха очите им. Сякаш ширната река, която бяха преминали, ги отделяше завинаги от спомена за страшните преживелици. С позорна церемония ромеите бяха лишили Бориса от знаците на царското му достойнство. Как бе можал да изживее този ужасен миг? А Романа бяха лишили от мъжкото му достойнство. И скопецът никога нямаше да забрави и прости. Телесното мъчение не можеше да се сравни с душевното. Хубавецът младеж, който тъй много напомняше дядо си, великия Симеон, трябваше да понесе най-унизителното наказание: да загуби правото за всяка човешка радост, правото да се надява на каквото и да било — освен радостта на отмъщението.

Братята смогнаха вълнението си и въпросително се изгледаха. Никой не дръзваше първи да каже:

— Сега накъде?

Към Стара планина, към древната престолнина на дедите? Или към пределите, където заповядваха комитопулите? Те не смятаха никому да отнемат властта, или да я делят. Достатъчно бяха страдали поради братски раздори.

Бедата бе започнала от съдбовния миг, когато баща им Петър бе отнел правото на първородство от най-големия си брат Михаил. Народът се бе разделил на толкова страни, колкото синове имаше великият Симеон.

Едни отидоха с Михаила, други с Ивана. Трети подир Бояна...

— Да поемем нагоре? Към Боруй? Веднъж да стигнем Траяновата пътека... Или да тръгнем все по край морския друм?

— Как ще ни посрещнат синовете на комит Никола? Те свикнаха вече да управляват без нас...

— Веднъж да пресечем границата! Все едно при Боруй или при Сер. Само да се не бавим. Може да ни настигнат и после да кажат, че са ни убили, като сме опитали да избягаме...

За последен път първородният син на Петра напомни:

— В Преслав ще ни посрещнат като царе и повелители...

Преслав...

Бледото голобрадо лице съвсем повехна. Чу се шъпот, изпълнен с отровна горчивина:

— Никога... Там ни вързаха ръцете и ни накараха да вървим подир коня на Цимисхи... Там няма да стъпя вече.

И обзет от нечовешка мъка и гняв, евнухът се метна на коня си и го пришпори. Към западните предели... При тия, които бяха запазили държавата... В тяхна помощ. В тяхна подкрепа. Те не искаха нищо, освен обща борба, за да върнат на родината старата мощ да отмъстят...

И продължиха пътя си. Веднъж да изминат друма Мосинопол-Драма. Веднъж да се доберат до Беласица. Защото в една почивна странноприемница край последната крепост, където бяха спрели за кратко време да се подкрепят, сред прохладна градина от кипариси, черници и неранзови дървета, те бяха забелязали ханджията ромеец да си шушне нещо с някакъв непознат, който ги гледаше втренчено. Техните книжа все повече изглеждаха подозрителни. Наистина, дрехите им сочеха заможни държавни служители. Тънките им вълнени плащове струваха най-малко по десет номизми. Яките на ленените им туники бяха везани с коприна. Високите им обувки бяха от скъпа кожа. Известно беше, че анаграфите забогатяват от подкупничество. Затова бакшишите им бяха така щедри. Никога в ксенодохейона на тая крепост не бяха виждали пара по-голяма от сребърен солид. А тия загадъчни пътници пилееха златните номизми. Пък и говорът им звучеше съвсем не като на родени гърци.

А Сер беше само на 150 стадия от Амфиполис. Веднъж да зърнат водите на Струма! Препуснаха отново, без да сецат вече ни умора, ни глад. Когато слязоха от конете си и поеха пътеката през гората на планинския превал, те сякаш не вярваха, че още само няколко стъпки ги отделят от родната земя. Морните бегълци предпазливо напредваха, стъпка по стъпка, за да не ги съгледат ромейските погранични стражи. Прекараха нощта в отморителен сън, след като се бяха нахранили с къпини. А един ручей бе уталожил жаждата им. Никой не ги забеляза. Всяка стъпка ги отдалечаваше от опасността и ги приближаваше към свободата... Завързаните коне при ручея търпеливо ги чакаха. Те полека пълзяха сред тръни и шубраци, като вардеха да не направят най-малкия шум.

Най-сетне! От върха на планината те зърнаха ширната река, която блестеше на утринните лъчи като ясно огледало. Струма!

Те бяха преминали границата.

Братята я гледаха мълчаливо, със стиснато гърло, без да смогнат да надвият безумната си радост. Сълзите обливаха хлътналите страни на изморените им лица. От стиснатото им гърло не можеше да се изтръгне нито звук.

Те бяха преминали границата...

Изведнъж някакъв остър глас ги накара да трепнат. Един мъж с шлем и лък в ръка ги наблюдаваше от стотина крачки и им правеше знак да не мърдат.

Граничар от българските стрелци!

Внукът на великия Симеон радостно се спусна към него, като викаше високо името и рода си. Ала войскарят не го разбра. Този подозрителен ромеец, придружен от някакъв евнух, не искаше да се подчини на заповедите на граничната стража. Защо искаше тайно да се промъкне в българската държава?

Една стрела бръмна във въздуха.

След миг последният цар на Преславска България се строполи на земята. Зад стрелеца се появиха други граничари. Те бяха разбрали това, което глухонемият не беше чул. Спуснаха се към него и спряха втората стрела, която бе насочил върху опнатата тетива към този, който непозволено минаваше границата.

С отчаян вик Роман падна върху тялото на брата си, с безумни вопли го разтърси, позова, заклинайки го да отвори очи.

Затворените клепачи не се вдигнаха. Лицето на ранения бързо губеше цвета си, стана восъчно. Стрелата го бе улучила право в сърцето.

Когато на Арона и Самуила бръз гончия съобщи, че са заловили на границата някакъв странник, който се представял за сина на Петра и внук на Симеона, за миг те не повярваха. Тъй чудна и невероятна бе вестта.

Двамата последни синове на велемощния между българските комити Никола, оставиха обсадата на Лариса да я продължи войводата Драгшан, и се отправиха към Воден, където бяха отвели пленника.

Преплуваха на коне придошлата Бистрица, преминаха във вихрен бяг край Костурското езеро, нетърпеливи да видят с очите си

самозванец. Възможно ли беше, истина ли? Тревогата изстудяваше ръцете им, които припряно дърпаха зенгите на конете.

В кулата на Воденския войвода, затворен в стаята на дежурния стратор, ги чакаше един висок мъж с жълто, голобрадо лице и трескаво светещи очи. Арон и Самуил застанаха смразени. Сякаш Симеон стоеше изправен пред тях. Тъй много внукът приличаше на великия български цар, а от майка си бе наследил само ромейското име.

Роман!

Да. Наистина беше той. А какво беше станало с брата му?

Разправиха.

Изведнъж Самуил сведе глава, подгъна коляно, поклони се доземи.

Поклони се пред цар Роман. Последния от живите потомци на Преславския род.

И сякаш отново изгря звездата на България. Начело с внука на Симеона Велики, комитопулите подновиха с нов устрем борбата с вековния враг. Заредиха се победи след победи. Разнесоха славата на българското оръжие.

В 983 година, след тригодишна упорита обсада, падна Лариса. На 17 август 986 година, в прохода при Траянова врата, византийската войска бе напълно разбита. Самият Василий II едва се спасил и избягал в Цариград.

Начело с цар Роман, с Арон и Самуил, българските войски завзели обратно всички поробени български земи. Възвърнала се старата мощ, на Симеоновата държава. Отново се разпростряла между трите морета. Потресен и отчаян, гръцкият поет Йоан Геометър надава горчиви вопли:

„И слънцето да би се сгромолясало от своите висини, аз пак не бих помислил, че стрелите на българите ще се окажат по-силни от копията на ромеите! Бъдете проклет, гори и страшни планини, проклет да сте, мрачни скали!“

След ужасния погром Василий II няма друга мисъл, друго желание, освен да изтрие срама на поражението. И не избира средства как да постигне целта си. Лъжа, подкуп, лъстиви обещания. Първи се поддава Арон. Но бива неумолимо наказан от брата си. Самуил вярно придружава цар Роман във всички битки, като му отдава нужните почести като на държавен глава.

Ала зла съдба пожела цар Роман да падне в плен през време на битката при Димотика през 991 година. И Василий II отново го отведе пленник в Цариград. Пощади живота му, но го хвърли в тъмница. Там нещастникът, Симеонов внук, прекара до края на живота си — 996 година.

Чак когато научил за смъртта на законния цар, Самуил се съгласил да приеме българската корона, която му била предложена от болярския съвет, като последен потомък на Крумовата династия, макар и по женска страна. А син му Гавраил прибавил към името си и това на Роман.

Влезе ли в един дом крамолата и завистта, нищо не завършва добре. Измяната на Арона повлече след себе си тая на Иван Владислав, а после дойде вероломството на Алусиан, докато се затри българската държава.

Ненаправно в иконите Давид, старшият син на комит Никола, е изобразен с книга в ръка. На нея стои написано:

„Царство, което се дроби, загива.“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.